

ELEMENTS OF CULTURAL ANTHROPOLOGY-THE BIBLICAL AND TRADITIONAL MEANING OF THE GATE AS AN ARCHAIC SYMBOL

Doina David

Assoc. Prof. PhD. ,”Dimitrie Cantemir” University

Abstract: Symbolism as a whole and in particular, can be studied as reductionist, outside of history or just on the Orthodox dogma, thus accepting substrate liturgical symbolism Romanian can be regarded as a fault of a complex where we believe that . If there is a symbolism and such inflections, then the analytical development can be concretized. This we want to achieve and we by surprise elements mythical, ritual, sacred and profane that are generated by an element known as the traditional element habitat Romanian-gate.

Keywords: gate, eternity, sacred profane, passing.

Am ales aceste fragmente de simbol în analiza noastră tocmai pentru că am considerat că sunt elemente ce au obârșii liturgice, dar și concret-reale, uman-existențiale. Elemente pe care pregnant apare, în cultura românească tradițională, simbolul antropomorf.

Cunoașterea acestui **fragment** al simbolisticii presupune o necesară raportare a noastră la lumea tradițională; dar și o atitudine concretă, trăire, opțiune generalizatoare, abstractizare, ce în final se conturează într-o abordare adecvată a simbolisticii.

Imaginea spre care tindem în explicarea specificului simbolisticii tradiționale românești nu se poate constitui decât numai dacă ne situăm într-un univers al concretului limitat. Pentru că însăși imaginea-simbolică privită conceptual este mereu perfectibilă, nu este un simplu demers intelectual, ci o realitate complexă, infinită, în care opțiunile umane, atitudinile umane transfigurează percepția.

Dacă dorim decodificarea specificului simbolisticii tradiționale românești, acest lucru îl putem realiza numai dacă raportarea noastră se face direct la lucrurile concrete prin care simbolurile există; în cazul nostru, formele materiale (poartă, cruce, icoană, stâlp) ce incumbă și relațiile ce se stabilesc între ele, ca simbol și trăirea umană, simbolizată din dorința de îndreptare spre infinit, unitate, eternitate și supraspațialitate.

La acest nivel, al percepției lumii prin simbol, putem considera că toate elementele supuse studiului în lucrarea de față sunt tot atâtea drumuri deschise omului spre transcendere prin: poartă, cruce, icoană, stâlp funerar; sunt tot atâtea breșe deschise spre

În cultura românească tradițională, poarta semnifică deschiderea spre lume, dar și închiderea unei lumi autarhice sieși, universul familial. Lumea, pentru omul tradițional, este multiplă, complexă, se întinde de la hotarul curții până la mormânt.

Lumea este bântuită de duhuri, moroi, iele, spirite malefice și benefice ce dau ocol așezărilor umane. Împotriva acestor spirite omul își creează un mijloc de **pază**, prin simboluri antropomorfe create cu scop de protectori pentru toți cei ce trăiesc dincolo de hotarul porții.

Pe sub poartă vin cei ce sunt nou-născuți, și tot pe aici **pleacă** spre hotarul lumii de dincolo, poarta marchează deschiderea omului spre divin atât în lumea concretă, aici, cât și dincolo, în *trecerea* spre veșnicie.

Mesajul mundan și biblic al porții este același, de deschidere și ieșire a omului de sub incidența strict imanentă a creației și îndreptarea spre transcendent. Poarta devine astfel,

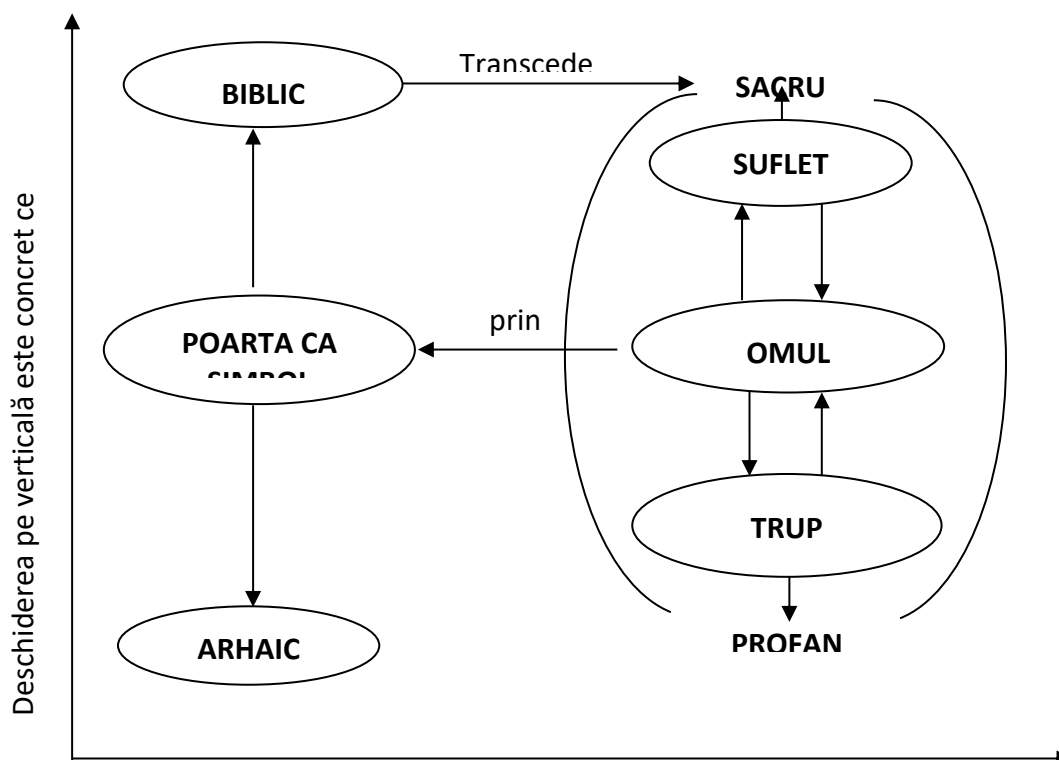
realitate biblică și antropologică ce deschide omul spre o altă lume, dincolo de efemer, dar îl și închide într-o lume imediată, în care este supus trecerii prin naștere-căsătorie-moarte.

Prin poarta concretă și poarta metaforică biblică de la împărăția Veșniciei, omul tradițional trece imaginar din efemer în absolut, în deschiderea sa necesară spre comuniunea cu Dumnezeu. Poarta semnifică trecere, dar și deschidere, eliberare de contingent și îndreptare spre transcendent.

Eliberează și spulberă frica umană de închidere într-o lume ermetică, astfel, universul existențial îi apare omului tradițional accesibil ca un univers în care poate realiza o detașare de realul concret și o apropiere de Archetipul Suprem; poarta devine cale, mijloc de apropiere, de veșnicie.

Acest drum, al închiderii și deschiderii umane, al trecerii din contingentele imediate ale habitatului uman spre epifanie, este marcat și străjuit de simbolul antropomorf, ca o dorință umană nemărturisită de apropiere de inefabil, prin imaginea simbolică umană.

Conform următoarei reprezentări, poarta, devine nu doar un mijloc de manifestare a unui simbol, dar și realitate antropologică, pentru că omul trăiește o realitate concretă, personală, unde sufletul este dimensiune spirituală a personalității sale, a dihotomismului de sorginte divină, non-aleatorie, este realitatea concretă personală, dublată de forma existenței trupului. Împreună întregesc imaginea umană ce trăiește în profan și se deschide spre transcendent

Deschiderea simbolurilor pe orizontală se realizează la nivelul concretului existențial

Fig. 1. Reprezentarea în plan orizontal și vertical a simbolisticii porții

Omul, ca unitate de trup și suflet, trăiește prin simbol la nivelul existențial concret-profan. Dar, tot prin simbol el, reușește o restaurare ontologică a existenței sale, golită, de această dată, de argumentul rațional, redescoperind forma paradigmatică din el. Această considerație este valabilă doar dacă ne raportăm continuu la acel model existențial în care omul este realitate dihotomică de: trup-suflet¹, conform dogmei creștine, unde el este punte de legătură între sacru și profan, între văzut și nevăzut, efemer și absolut, unde infinitul ține de sfera transcendentului.

Omul, ca și **creat**, este finit în timp, trecerea sa dincolo de aceste limite este o închidere existențială ce deschide o altă existență. Astfel, omul dobândește sens, este *en-telos* ce sfârșește conform conștiinței tradiționale, în deschiderea spre Absolut.

Substratul simbolic oferit porții ca element al concretului material, dar și ca deschidere a umanului spre Absolut, nu este conștientizat de omul tradițional, cu atât mai mult cu cât realul concret arhetipal este receptat din perspectiva unei antropologii creștine, în care spațiul și timpul sunt populate de imagini antropomorfe² ce se constituie ca realitate epifanică pentru om, și pentru deschiderea sa spre veșnicie³.

Poarta, ca semn biblic, semnifică **deschiderea** umanului spre Absolut; ca simbol al creației umane, semnifică existența umană, desfășurată în concret, unde omul nu conștientiza destinul său transcendent, deși îl accepta. Ca simbol, poarta, aparține spațiului teluric-dat, unește metaforic mundanul cu extramundanul, trecătorul cu veșnicia, are dublă semnificație, ca element al lumii profane ce mijlocește existența aflată în **trecere**⁴ spre o altă existență aflată în **veșnicie**, dar este și reper încorporat naturalului și cosmicului, prin care omul descoperă atât identitatea sa în sacru și profan⁵, cât și corporalitatea și acordul cu lumea invadată de natural și organic.

Rămâne poarta simbol prin care umanul se deschide și transcende spre integrarea⁶ sa cosmică firească. Omenescul transcende ca unitate de trup-suflet fără a căuta desprinderea de “blestemul trupului”. Existența umană este unitate de corporal și incorporeal, elemente ce unesc profanul cu sacralul, asigură ascensiunea umană spre absolut pentru a nu pierde esența și finalitatea creației; comuniunea cu Dumnezeu.

¹ A se vedea, Ovidiu Bârlea, *Mica enciclopedie a poveștilor românești*, Ed. Științifică, București, 1976. Analiza legendelor populare românești unde apar elemente pre-creștine și creștine vechi, transfigurări și transimobilizări a unor motive ce au fost mitice dar au dobândit conotații creștine în: basme, colinde și snoave. Imaginile mitice s-au remodelat în conștiința tradițională sub forma unui proces nu: “...forțat accidental și insignifiant, ci unul natural, evolutiv și emergent spiritual. De aceea ... reflectă moduri de viață istorică care au antrenat inevitabil și moduri de gândire corespunzătoare”, R. Vulcănescu, *op. cit.*, p. 344. A se vedea exemplul Fântânel, în R. Vulcănescu – semnificat mitic și resemnificat creștin ca Dumnezeu, *Ibidem*, p. 345; privit ca simbol mitic și creștin îngemănat sub nimbul mito-creștin, constituit apoi în adevărate “simboluri emblemă”, pentru spiritul tradițional.

² A se vedea, Mihai Rădulescu, *Implications stylistiques de la pensée magique chez les Roumains*, în “*Ethnologica*”, nr 1, București, 1983; George Călinescu, *Estetica basmului*, Ed. Științifică, București, 1965 (referitor la croii basmelor mitice); Nicolae Roșianu, *Stereotipia basmului*, Ed. Univers, București, 1973.

³ A se vedea, Mircea Eliade, *Aspectele mitului*, Ed. Științifică, București, 1977; R. Vulcănescu, *Cauzalitate și finalitate în mitologie în general și în mitologia română în special*, Conf. ținută la Craiova în 1938; Idem, *Preliminarii la o logică a mitului*, în “*Probleme de logică*”, nr 2, 1985.

⁴ A se vedea, R. Vulcănescu, *op. cit.*, p. 208, aspectele privind “scenariile legate de trecere”, fapăturile ce participă la evenimentul ireversibil, ce privește existența umană și coexistența biocosmică; a se vedea și, S. Fl. Marian, *Înmormântarea la români*, ed. cit.

⁵ *Ibidem*, p. 183, “Trecerea” nu poate fi privită și analizată unilateral, trebuie să surprindem și transfigurările de factură creștină primitivă, pe care le are la bază: “...în aspectele legate de mitologia morții... putem descoperi capacitatea poporului român de a mitiza... în spiritul străvechii lui concepții mitologice”, *op. cit.*, p. 183.

⁶ A se vedea, R. Vulcănescu, *op. cit.*: “sacralitatea cosmosului și a elementului lui este și expresia cunoașterii mitice arhetipale a creației concomitente cosmos-om, și a consubstanțialității trăirii cosmice (a creatorilor și a creaturilor)”, p. 251.

Poarta este semn al deschiderii omului spre lume dar și spre Dumnezeu. Omul se deschide spre cosmic și veșnicie dar și veșnicia se deschide spre uman: “*Această reciprocă deschidere e și o reciprocă apartenență și libertate în același timp*”.⁷

Comuniunea omului cu absolutul face posibilă asimilarea și integrarea umană mai profundă în structurile naturii. Poarta ca și deschidere, organic este încorporată naturalului și cosmicului, dobândește conaturalitate și devine element de coparticipare în procesul integrării omului în cosmos, semnifică închidere și deschidere spațială, devine emblemă, simbol în procesul de comunicare a spațiului profan cu spațiul sacru, este cale și mijloc de deschidere a omului spre **lume**, unde se poate regăsi în comuniune cu ierarhiile cosmice⁸. Privit astfel simbolul porții nu riscă să devină incomprehensibil.

BIBLIOGRPHY

1. **Dumitru Stăniloae**, *Spiritualitatea ortodoxă*, (1983), Despre nume divine, Editura Institutului..., București.
2. **George Călinescu**, *Estetica basmului*, (1965), Editura Științifică, București, (referitor la eroii basmelor mitice)
3. **Mihai Rădulescu**, *Implications stylistiques de la pensée magique chez les Roumains*, în “*Ethnologica*”, (1983), nr 1, București
4. **Mircea Eliade**, *De la Zamolxis la Gînghis-Han*, (1980), Editura Științifică și Enciclopedică, București.
5. **Idem**, *Aspectele mitului*, (1977), Editura Științifică, București
6. **Nicolae Roșianu**, *Stereotipia basmului*, (1973), Editura Univers, București.
7. **Ovidiu Bârlea**, *Mica enciclopedie a poveștilor românești*, (1976), Editura Științifică, București.
8. **Romulus Vulcănescu**, *Preliminarii la o logică a mitului*, (1985), în Revista, “*Probleme de logică*”, nr 2.

⁷ Dumitru Stăniloae, *Spiritualitatea ortodoxă*, Despre nume divine, Ed. Institutului..., București, 1983, p.263

⁸ A se vedea, Mircea Eliade, *De la Zamolxis la Gînghis-Han*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 246. Dacă subscriem ideii ce aparține lui Mircea Eliade, putem afirma că există un “creștinism țărănesc al românilor”, un “*creștinism cosmic*” ce în cultura tradițională nu este cel al bisericii. El cuprinde elemente religioase păgâne, arhaice, câteodată abia creștinizate. Este vorba despre o nouă creație religioasă, proprie sud-estului european, pe care noi am numit-o creștinism cosmic, ...insistând dimpotivă, asupra dimensiunii liturgice a existenței omului în lume”, op. cit, p. 246-247.